

Міністерство освіти і науки України

Національний університет харчових технологій

**80 МІЖНАРОДНА НАУКОВА
КОНФЕРЕНЦІЯ
МОЛОДИХ УЧЕНИХ,
АСПІРАНТІВ І СТУДЕНТІВ**

*“Наукові здобутки молоді –
вирішенню проблем харчування людства
у XXI столітті”*

Частина 4

10–11 квітня 2014 р.

Київ НУХТ 2014

14. Церковнослов'янізми у творчості Тараса Шевченка

Ірина Кожухівська, Світлана Яременко

Національний університет харчових технологій

Вступ: Творчість Т.Шевченка – особливе явище як в історії української літератури, духовної культури взагалі, так і літературної мови. Максимально залучаючи до неї багатства народної мови, поет увів у мовно-літературну практику новотвори, церковнослов'янізми, інтернаціоналізми.

Матеріали та методи: У дослідженні використано зіставний та описовий методи. Матеріалом дослідження є художні твори Т. Шевченка.

Результати: Старослов'янськими називаються слова, запозичені з старослов'янської мови, що є найдавнішою формою слов'янського книжного мовлення, запровадженого в IX столітті Кирилом та Мефодієм з метою зробити зрозумілими всім слов'янам переклади текстів грецьких книг. Оскільки розроблялася старослов'янська мова з метою перекладу книг релігійного змісту, її ще називають церковнослов'янською, а слова, запозичені з неї, – церковнослов'янськими або слов'янськими.

У літературі XVIII – XIX століть старослов'янськими найчастіше використовувалися з метою надання мові урочистого, піднесеного звучання, яке старослов'янським

забезпечувало, з одного боку, їхнє церковне, а, отже, «високе» в емоційному і смисловому відношенні забарвлення, з іншого боку – архаїзованість їхнього звучання, яка створювала більш-менш різкий контраст між ними та їхніми відповідниками в побутовому мовленні.

Любов Т. Шевченка до слов'янізмів, безперечно, пов'язана з Біблією, з її особливим місцем і роллю в його духовному світі й творчості. «Ось через усе це, – писав І.Огієнко, – в Шевченковій мові дуже сильна церковнослов'янська мова, сильна, бо вона глибоко істотна йому; він її широко знав, добре розумів і любив її» [1, с. 50].

Використанню Т.Шевченком церковнослов'янізмів передувала тривала фольклорна традиція. Джерелом поетичного узагальнення історичного досвіду боротьби зі злом стали для Т.Шевченка «Давидові псалми». Він досить часто не переповідає змісту псалмів, а використовує їх як відправний пункт для політичної інвективи. Українізуючи текст, він зберігає в ньому окремі слова і цілі церковнослов'янські звороти. На с. 7 «Букваря» повністю подається 132-й псалом у перекладі Т. Шевченка. Звичайно, відомі народові з церковної відправи слова поет лишає без перекладу, зокрема: миро добровонне, тварям земнородним, братів благих та інші, в окремих лишається й локальний колорит: роси Єрмонської, гори Сіонської [2, с. 38]. Біблеїзми досить часто трапляються у віршах Т. Шевченка, пов'язаних тією чи іншою мірою з біблійною тематикою або образами:

Трудящим людям, *всєблагий*,
На їх *ограденій* землі
Свою ти силу *ниспошли*.
А чистих серцем? Коло їх
Постав ти ангели свої,
Щоб чистоту їх *соблюли*.
Злочинаююцих спини,
У пута кут її не куй,
В склепи глибокі не муруй.
А добро *зисдуцим* рукам
І покажи, і поможи,
Святую силу ниспошли.
А всім нам *вкупі* на землі
Єдиноисліє подай
І братолюбіє пошли [3, с. 98].

Поет широко використовує релігійну лексику для змалювання нового життя: *радуїтєся, вбогодухі, незрячі прозрят, німим отверзуться уста, Бог воздає злодіям за злєє, неофіти* та інші [3, с. 150-153].

Висновки: Широке звернення до церковно-слов'янської мови пояснюється не тільки любов'ю, а й тим, що вона служила поетові джерелом і матеріалом для вибудови високого стилю.

Завдяки творчості Т.Шевченка українська мова постала як одна з найрозвиненіших та найбагатших літературних мов світу.

Література

1. Єфремов С.О. Шевченковзнавчі студії. – К.: Україна, 2008. – 172с.
2. Великий рід великої людини. Науково-популярний нарис. – К.: ТОВ «Елібре», 2008. – 160 с.
3. Шевченко Т. Г. Усі твори в одному томі. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. – 824 с.
4. Неділько Г.Я. Тарас Шевченко. Життя і творчість. – К.: Рад. шк., 1988. – 247 с.